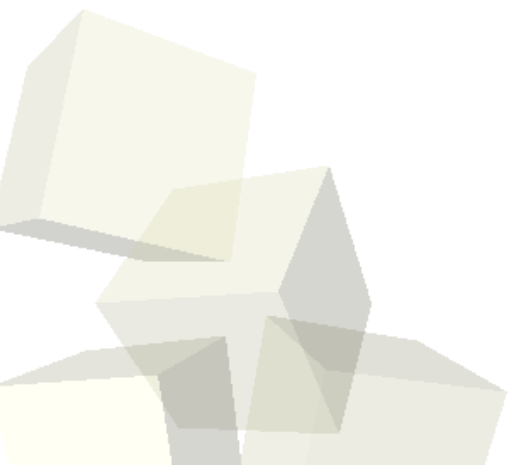

Přednáška 10

X Window. Secure shell.

X Window systém I

- Systém pro správu oken.
- **Poskytuje nástroje pro tvorbu GUI** (Graphical User Interface) **a grafických aplikací.**
- Nezávislý na hardwaru.
- Transparentní vůči sítím a OS.

- **Historie**
 - 1984 počátek vývoje (Massachusetts Institute of Technology)
 - 1985 verze 9
 - 1986 X10R4
 - 1987 X11R1

X Window systém II

- **Architektura**

- model klient/server
- dva nezávislé procesy, které spolu komunikují pomocí přesně definovaného **X protokolu**

- **X server**

- obsluhuje grafické zařízení (obrazovka, myš, klávesnice) a předává klientům zprávy o akcích uživatele
- každý X server může obsluhovat více X klientů

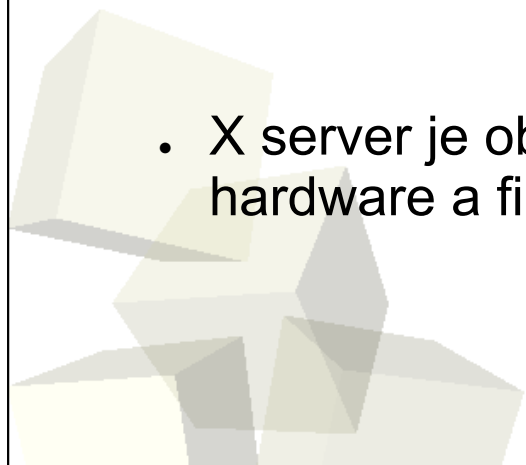
- **X klient**

- aplikace, která vysílá požadavky na otevírání oken, manipulaci s nimi a vykreslování textu a grafiky
- hardwarově nezávislý → přenositelnost
- každý X klient může využívat služeb více X serverů

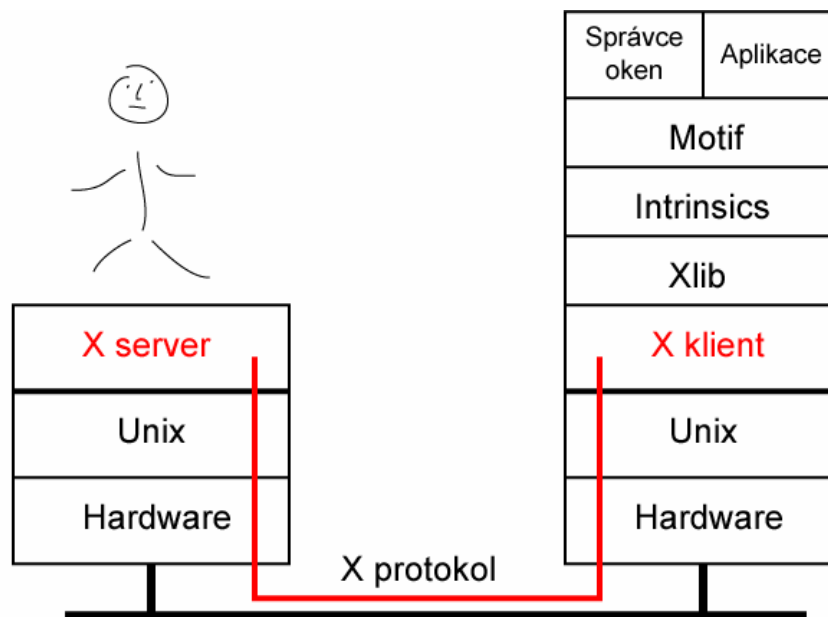

X Window systém III

- **Komunikace** mezi X klientem a X serverem je **asynchronní**:
 - X klienti vysílají požadavky k serveru, kde jsou řazeny do fronty a postupně vyřizovány (zachovává se pořadí v čase, nemusí být vyřízeny okamžitě)
 - X klient obvykle nečeká, ale může si synchronní zpracování požadavků vyžádat → zpomalení systému
 - X server je obvykle realizován softwarově, někdy je součástí hardware a firmwaru.

X Window systém IV

- **Xlib** – knihovna nejnižší úroveň
- **Intrinsics** – knihovna, která spravuje základní přípravy „widget“ (tlačítka, lišty,...)
- **Motif** – knihovna pro tvorbu GUI
- **Správce oken** – např. FVWM, CDE, KDE, GNOME,...
- **Aplikace** – xterm, xclock, xcalc, ...

Příklady

- **Správa přístupu k X serveru**

- pomocí konfig. souboru `/etc/X*.hosts`
- pomocí příkazu `xhost +počítač -počítač`
např. `xhost +sunray1 -dray1`

- **Přesměrování grafických výstupů aplikací**

- pomocí proměnné shellu `DISPLAY`

`DISPLAY=[počítač]:číslo_serveru.[obrazovka]`

např. `export DISPLAY=počítač:0.0`

- pomocí přepínače `-d (-display)`

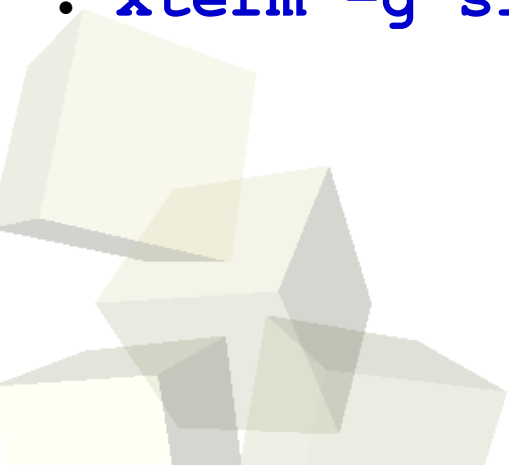
`program -d [počítač]:číslo_serveru.[obrazovka]`

např. `xterm -d sunray1:0.0`

Příklady

- **Nastavení parametrů**
- **xset**
 - nastavení chování
 - např. **xset b on/off** (nastavení zvonku)
xset fp adresař (nastavení cesty k fontům)
- **xterm -g šířkaxvýška±xoffset±yoff**

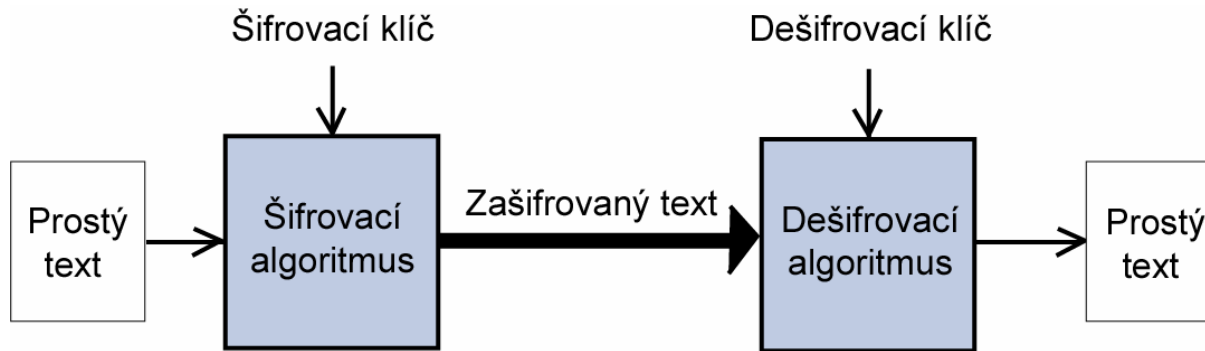
Secure shell – SSH

- **Softwarové řešení síťového zabezpečení** (na aplikační úrovni).
- Založené na **architektuře klient/server**
 - **klienti:** `ssh`, `slogin`, `scp` (v Unixu)
např. `putty`, `winscp` (MS Windows)
 - **server:** `sshd`
 - transportní protokol je TCP/IP a server obvykle naslouchá na portu 22
 - různé implementace SSH1, SSH2, OpenSSH, ...
- **Přehled vlastností:**
 - **Soukromí (šifrování)** = ochrana dat před rozkrytím (odposloucháváním)
 - **Integrita dat** = garance, že se data nezmění během přenosu
 - **Autentizace** = ověření identity (jak serveru tak uživatele)
 - **Autorizace** = definice co smí příchozí uživatel dělat
 - **Směrování** (tunelování) = zapouzdření jiného protokolu využívající služeb TCP/IP do šifrované relace SSH

Základy kryptografie I

- **Šifrování (šifra)**

- proces kódování dat takovým způsobem, aby je nebylo možné přečíst neoprávněnými osobami

- **Šifrovací algoritmus**

- konkrétní metoda, kterou se kódování provádí (např. DES, RSA, DSA, ...)
- považuje se za **bezpečný** tehdy, když je pro ostatní osoby **“neproveditelné“ přečíst data bez znalosti klíče**
- v současnosti **nelze dokázat, že nějaký algoritmus je 100% bezpečný**

- **Kryptoanalýza**

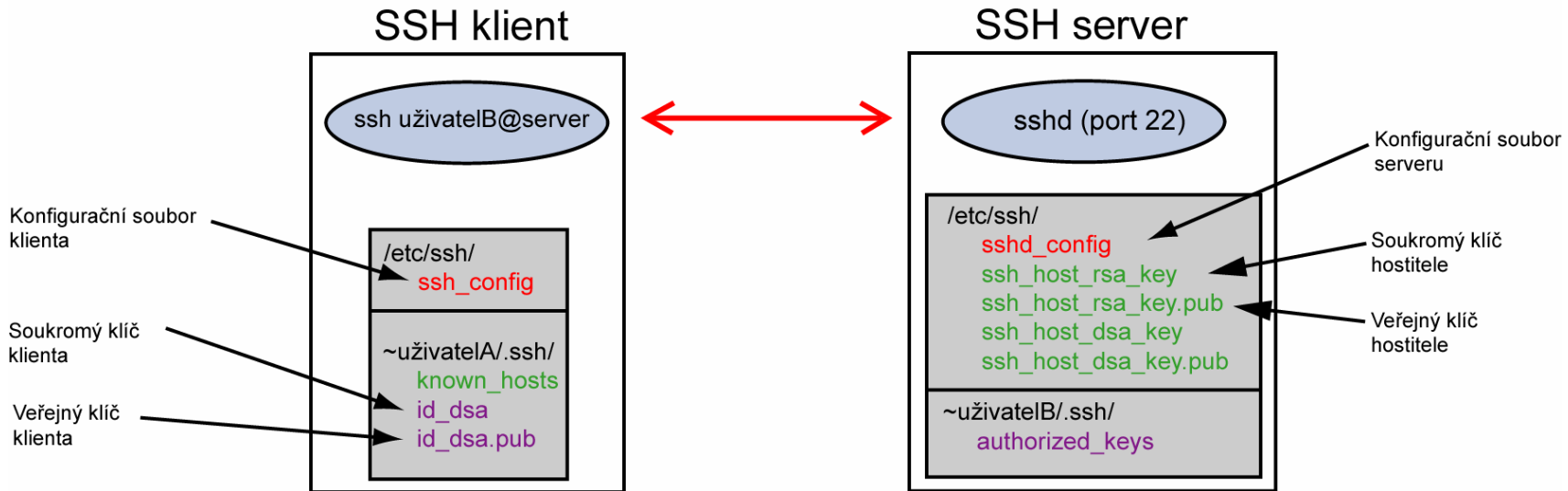
- pokus dešifrování dat bez znalosti klíče

Základy kryptografie II

- **Symetrické šifry (šifry s tajným klíčem)**
 - k zašifrování a rozšifrování se používá tentýž klíč
 - **výhoda:** rychlost šifrování/dešifrování
 - **nevýhoda:** problém s distribucí klíče
 - např. Blowfish, DES, IDEA, RC4
- **Asymetrické šifry (šifry s veřejnými klíči)**
 - používá se dvojice klíčů: **veřejný a soukromý klíč**
 - data zašifrovaná veřejným klíčem lze rozšifrovat pouze jeho soukromým klíčem
 - **nelze odvodit soukromý klíč z veřejného**
 - **výhoda:** odpadá problém s distribucí klíče
 - **nevýhoda:** pomalé šifrování/dešifrování
 - např. RSA, DSA, ElGamal, Elliptic Curve, ...

Ustanovení zabezpečeno

spojení

1. **Klient kontaktuje server** (port TCP na serveru obvykle 22)
2. Klient a server si vzájemně sdělí **jaké verze SSH podporují**.
3. **Server se identifikuje klientovi** a dodá mu parametry relace
 - veřejný klíč hostitele
 - seznam šifrovacích, kompresních a autentizačních metod, které server podporuje
4. **Klient odešle serveru tajný klíč relace** (zašifrovaný pomocí veřejného klíče hostitele).
5. **Obě strany zapnou šifrování a dokončí autentikaci serveru** (klient čeká na potvrzovací zprávu od serveru).

Příklady

- **Připojení na neznámý server (první připojení)**

```
$ ssh trdlicka@dray1.feld.cvut.cz
```

The authenticity of host 'dray1.feld.cvut.cz (147.32.192.154)' can't be established

RSA key fingerprint is **d8:d4:05:fe:a7:b5:a1:42:6b:79:d4:58:3e:fe:44:1f**.

Are you sure you want to continue connecting (yes/no)? **yes**

- Pro kontrolu, zda dva klíče jsou stejné, se používá **otisk klíče (fingerprint)**.

- **Jak získat otisk klíče?**

```
$ ssh-keygen -l -f ssh_host_rsa_key.pub
```

```
1024 d8:d4:05:fe:a7:b5:a1:42:6b:79:d4:58:3e:fe:44:1f ssh_host_rsa_key.pub
```

Autentizace klienta

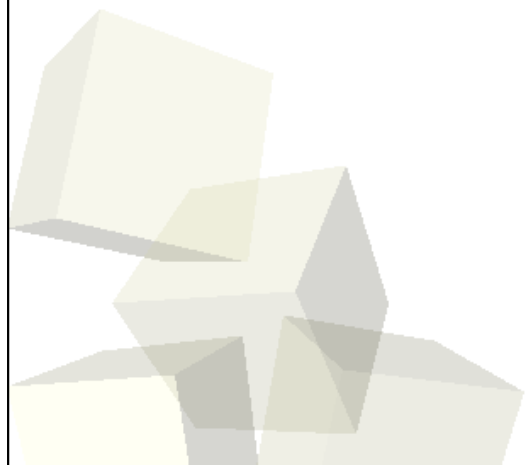
- Po ustanovení zabezpečeného spojení klient pokouší prokázat svou identitu (existuje několik metod):
 - **Heslem**
 - **Veřejným klíčem klienta**
 1. klient pošle svůj veřejný klíč serveru (např. `~uživatelA/.ssh/id_dsa.pub`)
 2. server se pokusí najít záznam o klíči (např. `~uživatelB/.ssh/authorized_keys`)
 3. server vygeneruje náhodný řetězec, zašifruje ho veřejným klíčem klienta a pošle ho klientovi
 4. klient rozšifruje zašifrovaný řetězec svým soukromým klíčem a pošle serveru

Příklady

- **Jak najít problém při připojování**

```
sh -v trdlicka@dray1.feld.cvut.cz
```


Příklady

- **Vygenerování dvojce klíčů**

```
$ ssh-keygen -t dsa
```

- Klíče se explicitně uloží do souborů

```
~uživatelA/.ssh/id_dsa           (soukromý klíč)
```

```
~uživatelA/.ssh/id_dsa.pub       (veřejný klíč)
```

- Pokud zadáte přístupovou frázi, pak bude klíč zašifrován a při autorizaci pomocí klíče budete muset zadávat přístupovou frázi.

- **Přidání veřejného klíče klienta do souboru na serveru**

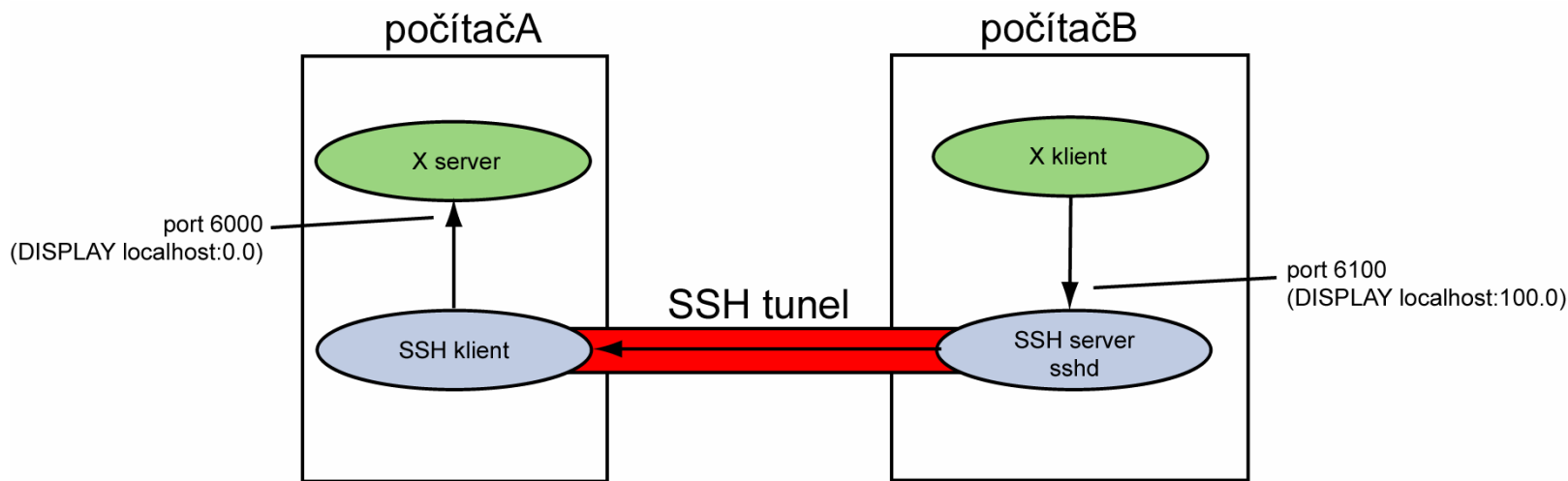
```
~uživatelB/.ssh/authorized_keys
```

- **Autorizace pomocí veřejného klíče**

```
uživatelA@klient$ ssh uživatelB@server
```

```
uživatelB@server$
```

Tunelování protokolu X11

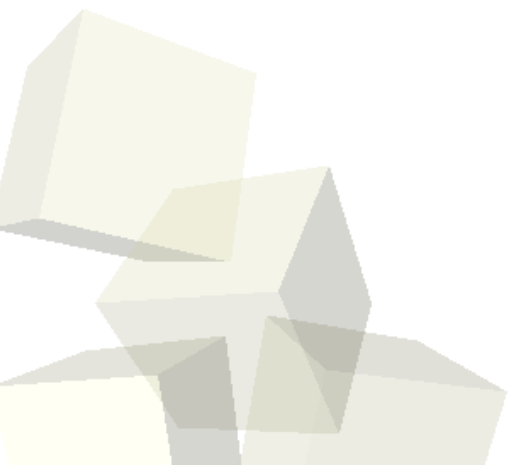
- Spojení přes **protokol X lze přeměřovat přes SSH**, které mu poskytne bezpečnost.
- Klient SSH si při připojení k serveru SSH vyžádá směrování protokolu X (musí být zapnuto na klientovi SSH a povoleno na serveru SSH):
 - **SSH server nastaví proměnnou**
`DISPLAY=localhost:pořadové_číslo_serveru.0`
 - SSH server začne **poslouchat na lokálním portu 6000+pořadové_číslo_serveru** a vše přeposílá na SSH klienta
 - klient SSH se chová jako X klient a obdržené výstupy posílá X serveru

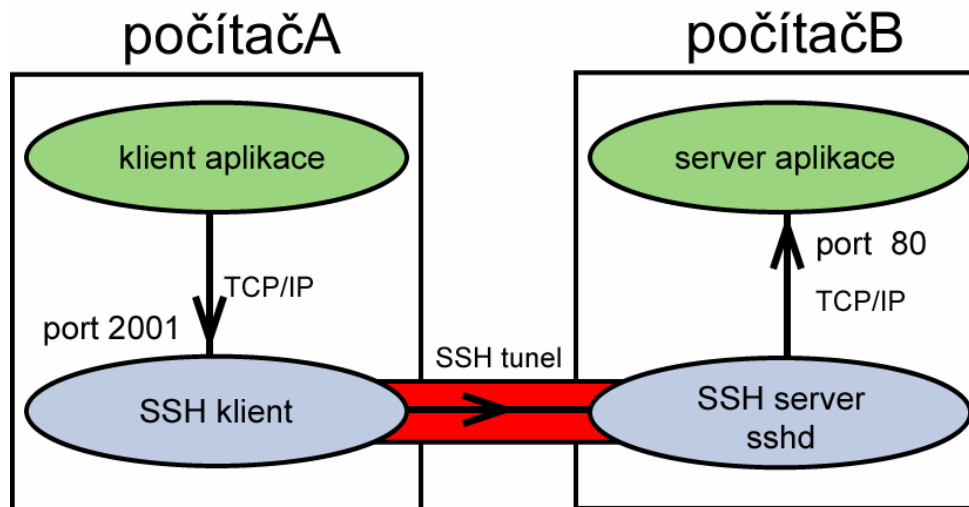
Příklad

- **Připojení z počítačA na počítačB a zapnutí tunelování X11**

```
$ ssh -X uživatel@počítačB
```


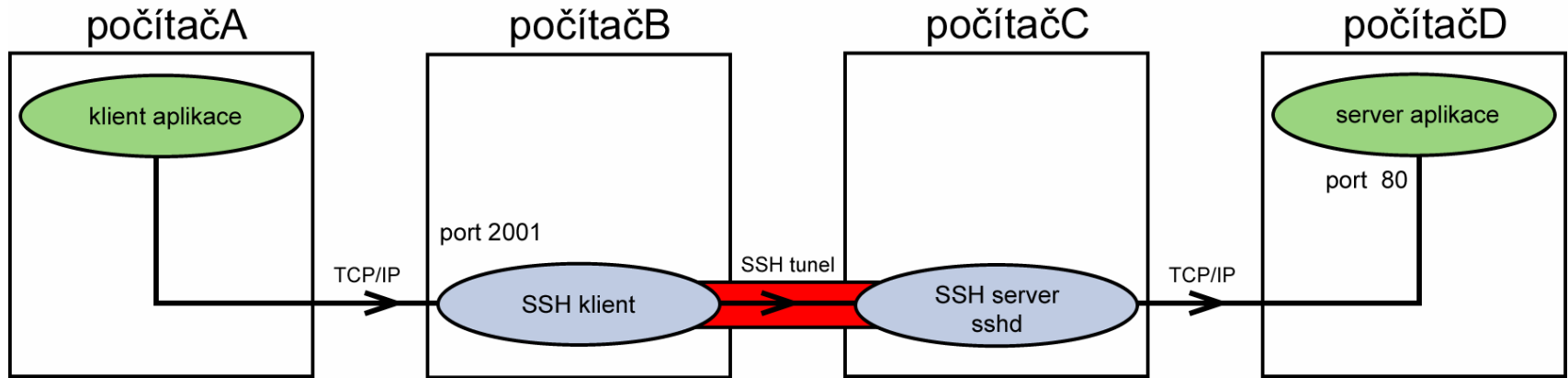
Tunelování portů (místní) I

- SSH klient na jedné straně přijímá požadavky na služby, zašifrované je posílá na SSH server, který je na druhé straně doručí cílovému příjemci.
- SSH tunel je pro aplikace **transparentní**.

```
ssh -L 2001:localhost:80 uživatel@počítačB
```

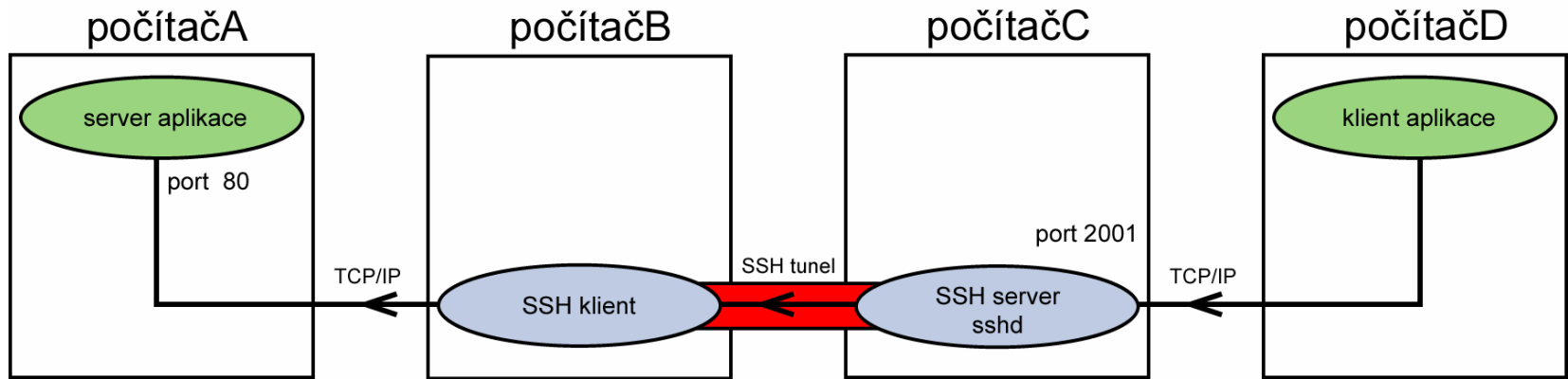
Tunelování portů (místní) II

- Jednotliví klienti a servery můžou běžet na různých počítačích.

```
ssh -g -L 2001:počítačD:80 uživatel@počítačC
```

Tunelování portů (vzdálené) I


```
ssh -g -R 2001:počítačD:80 uživatel@počítačC
```